

Peixets, peixets! una experiència teatral i mediambiental a l'escola

Peixets, peixets! A theatrical and environmental experience for schools

Peixets, peixets! Una experiencia teatral y medioambiental en la escuela

José Antonio Brotons Capó, peptonibrotons@hotmail.com

Maria Bel Sureda Parera

CP de Pràctiques

Resum

Es desenvolupa una proposta didàctica per a la preparació i interpretació d'una obra teatral amb nines i nins de sisè curs de primària. Els objectius d'aquesta experiència són: fomentar el treball en equip dels alumnes, potenciar la imaginació i creativitat dels nins i nines, aconseguir que els alumnes perdin la por escènica, treballar l'expressivitat i les tècniques de vocalització i aprofundir en un lèxic específic i poc conegut pels nins i les nines, utilitzant sempre el català com a llengua vehicular. S'exposen els procediments seguits per a la preparació del vestuari i muntatge dels decorats així com el text i les partícules de l'obra teatral *Peixets, peixets!*

Paraules clau

teatre escolar, creació artística, dramatització, capacitat artística, treball en equip

Abstract

This paper presents an educational proposal for preparing and performing a play with sixth-grade primary school children. The objectives of this experience are: to foster group work, promote students' imagination and creativity, help students lose their fear of the stage, work on expressiveness and vocalisation techniques and delve deeper into a specific lexicon that is practically unknown to children, al-

ways using Catalan as a vehicular language. The paper explains the procedures followed to prepare the costumes and assemble the sets and includes the text and script from the play *Peixets, peixets!*

Keywords

school play, artistic creation, dramatization, artistic ability, group work

Resumen

Se desarrolla una propuesta didáctica para la preparación e interpretación de una obra teatral con niños de sexto curso de primaria. Los objetivos de esta experiencia son: fomentar el trabajo en equipo de los alumnos, potenciar la imaginación y creatividad de los niños y niñas, conseguir que los alumnos pierdan el miedo escénico, trabajar la expresividad y las técnicas de vocalización y profundizar en un léxico específico y poco conocido por los niños y las niñas, utilizando siempre el catalán como lengua vehicular. Se exponen los procedimientos seguidos para la preparación del vestuario y montaje de los decorados así como el texto y las partituras de la obra *Peixets, peixets!*

Palabras clave

teatro escolar, creación artística, dramatización, capacidad artística, trabajo en equipo.

1. INTRODUCCIÓ

Un musical ambientat al fons de la mar! Aquesta fou la idea que ens va venir al cap després d'oferir-nos com a responsables de l'activitat de teatre d'aquell any. Durant aquell curs havíem treballat a fons el tema de la salut del nostre planeta com a centre d'interès comú a l'Escola de Pràctiques, centre en el qual treballam i on es va dur a terme l'experiència. D'aquesta manera els nins adquiriren consciència i coneixements sobre el respecte cap al nostre medi natural i ecològic. Pensàrem que aquest projecte teatral contribuiria a completar la seva sensibilitat per la matèria, a aconseguir, en definitiva, que els nins aprenguessin a estimar i a tenir cura de l'entorn en què vivim, més concretament de la mar i de les espècies que hi viuen.

Potser hauríem d'haver començat dient que nosaltres som dos mestres de primària als quals el teatre agrada molt i que tenim molta fe en les seves possibilitats com a eina educativa a l'escola. Aspectes com ara el treball en equip, la desinhibició i el divertiment que comporta són factors molt estimulants que es viuen durant tot el procés de creació. De fet, per a nosaltres són tan o més importants tots aquests moments inherents a l'activitat que el mateix resultat final.

Com ja hem dit al principi la idea inicial era fer un musical, però a l'hora de la veritat ens semblà una mica arriscat. De fet, cap dels dos no érem especialistes ni molt menys entesos en la matèria. El nostre saber es basava més aviat en l'experiència satisfactòria de l'obra duta a terme en el curs anterior, però sabíem que si ho planejàvem amb temps i ganes podríem tenir èxit en l'empresa, que al cap i a la fi era del que es tractava.

2. OBJECTIUS

Pel que fa als objectius del nostre projecte, cal destacar-ne, entre d'altres:

- **Fomentar el treball en equip dels nostres alumnes:** pensam que és important que els nins s'acostumin a realitzar una tasca conjunta en què sigui necessari comptar amb l'opinió dels altres sentint-se alhora part integrant d'un grup amb un sol objectiu comú.
- **Potenciar la imaginació i la creativitat:** el teatre és un espai idoni perquè cada nin tregui les seves qualitats expressives i les desenvolupi en un clima de llibertat i respecte pel grup.

- **Aconseguir que els alumnes perdin la por escènica:** sortir a escena implica sovint deixar de banda els complexos, desinhibir-se i gaudir de les possibilitats lúdiques que la interpretació, l'escenografia i la coreografia ens donen.
- **Treballar l'expressivitat i les tècniques de vocalització:** és important que els nins aprenguin a expressar-se a través del seu cos i que hi descobreixin alhora les seves potencialitats, com també que sàpiguen utilitzar els registres de la veu per tal d'assimilar millor la representació i interpretació teatrals.
- **Aprofundir en un lèxic específic i tal vegada poc conegut pels alumnes, utilitzant sempre el català com a llengua vehicular:** el teatre té un clar vessant didàctic, ja que fa que els nins descobreixin móns distints als de la realitat quotidiana, i és alhora un vehicle idoni per treballar i fomentar la nostra llengua.
- **I, per damunt de tot, passar-ho bé:** la disciplina dels horaris i assajos no ens ha de fer oblidar que tots, mestres i alumnes, hem de gaudir de l'activitat i hem de saber transmetre aquest plaer que sentim sobre l'escenari a l'espectador.

3. LES PRIMERES PASSES

El primer dubte que ens va sorgir va ser l'elecció del tipus d'obra que volíem representar. No era una tasca senzilla trobar un material engrescador i alhora adient a les nostres possibilitats i a les dels nostres alumnes. Per això ens va seduir la idea d'escriure la nostra pròpia obra, adaptada a les característiques dels alumnes que nosaltres coneixíem.

Així, aquell mateix estiu posàrem fil a l'agulla i començàrem a escriure el guió de l'obra. Un dubte que tinguérem fou no saber exactament el nombre d'actors de què podríem disposar. Semblava clar que havia de tenir un nombre de personatges suficient per tal de respondre a les possibles expectatives, tot i que tampoc convenia que fos excessiu, ja que pensàvem que el fet que hi hagués massa gent sobre l'escenari podia perjudicar-nos en comptes d'afavorir-nos.

Un altre dels principals problemes que se'ns plantejava era on i quan podríem fer els assajos. La nostra escola no disposa de sala d'actes; aleshores havíem de fer els assajos a les aules ordinàries. Ja teníem solucionat el tema del lloc, ara ens faltava el de l'horari.

D'una banda, totes les aules estan habitualment ocupades en horari lectiu; de l'altra, els alumnes, evidentment, havien de complir amb les seves assignatures. L'horari d'activitat lectiva dels alumnes del nostre centre és de 9 a 14 h. Per tant, resolguérem que els que estiguessin disposats a inscriure's a l'activitat de teatre haurien de fer el «sacrifici» de dinar un poc més tard, a fi de poder treballar l'activitat de 14 a 15 h. Val a dir que no ens va costar gaire aconseguir l'aprovació de l'equip directiu, que en tot moment ens va donar suport, com la de l'equip del menjador del centre, que ens va fer el favor d'esperar que els alumnes inscrits a l'activitat de teatre dinassin una hora més tard que la resta de companys. També es varen mostrar molt comprensius els pares dels nins que dinaven a casa i que, per tant, arribarien més tard, amb la qual cosa ens varen facilitar la tasca de treballar amb els seus fills.

Unes setmanes abans d'iniciar els preparatius vàrem convocar una reunió per a tots els alumnes de sisè de primària (53 en total) que volguessin participar en el nostre taller. La sorpresa va ser majúscula, ja que s'hi va apuntar moltíssima gent! Això també suposava un problema, ja que d'entrada no volíem excloure ningú de l'activitat. Com hem dit abans, no era tant el resultat en si allò que més ens interessava, sinó més aviat tot el procés. Tots, d'una manera o una altra, havien de tenir l'oportunitat de participar-hi. Això ho teníem ben clar.

Com ho podíem fer, doncs? D'entrada se'ns va ocórrer donar-los l'opció de treballar o com a actors o bé en els tallers de construcció de decorats. A alguns els seduï la idea d'embrutar-se les mans amb pintura i retallar cartons per crear els diferents escenaris, el vestuari, tota la coreografia en general. Però no ens podíem enganyar: eren molts encara els que volien interpretar un paper, per petit que fos.

Aleshores vàrem «estirar» l'obra tot el que vàrem poder per tal de donar cabuda a totes les demandes dels alumnes que hi volien tenir un paper. Però d'altra banda tampoc no podíem allargar o farcir l'obra de personatges gratuïts o innecessaris, ja que pensàvem que es faria pesada, perdria el ritme i deixaria de ser atractiva, tant per al públic com per als mateixos participants. Aquí ens va fer falta molta mà esquerra i dots de persuasió per convèncer els alumnes de la importància que tenien els tallers. Al mateix temps hi afegírem tres figures que, si bé no apareixen a l'esce-

nari, tenen una importància cabdal: el tècnic de so, el tècnic de llum i l'encarregat d'indicar les sortides a l'escenari als actors. També deixàrem clar que aquests nous càrrecs haurien de venir obligatòriament a tots els assajos per conèixer bé l'obra.

Una vegada separats el grup d'interpretació i el de taller de creació de decorats, la tasca següent fou la del repartiment dels papers. Cal aclarir que una de les característiques principals de l'obra en qüestió és que no té cap personatge principal. Vàrem procurar que quasi tots tinguessin el mateix protagonisme quant a temps d'estada sobre l'escenari, la qual cosa ens va evitar les discussions a l'hora d'optar per un personatge o altre. De fet, varen ser els mateixos alumnes els que es repartiren els papers, tot i que és cert que finalment en vàrem haver de modificar alguns, ja fos per reduir o per augmentar el text adjudicat. En aquest sentit podem afirmar que va ser una obra feta «a mida», en la qual els mateixos alumnes participaven en l'elaboració del seu personatge no tan sols afegint o canviant part del text, sinó també a l'hora de fer suggeriments sobre la manera com havia de parlar o s'havia d'interpretar cada un.

4. L'ARGUMENT

La història, com ja hem assenyalat abans, transcorre al fons de la mar. Vàrem imaginar-nos una badia on totes les criatures marines viuen en harmonia i amistat, fins que arriba un dia en què comencen a desaparèixer importants personatges del fons marí. Aleshores, el senyor Pop, pare de la família dels cefalòpodes, conjuntament amb altres representants de les profunditats, convoca una reunió d'urgència per saber quin és el problema i trobar-hi una solució.

Quan aconseguen esbrinar que la causa de tots els seus mals és un pescador que utilitza una original estratègia per atrapar-los, la qual consisteix a cantar una cançó que té unes propietats tan màgiques com irresistibles per a tothom que l'escolta, decideixen anar a demanar auxili a la reina de les profunditats. Però no serà una tasca fàcil: la reina, que també té poders màgics, té molt mal geni i a més a més viu envoltada de perillosos taurons.

És aleshores que els personatges que tenen la responsabilitat de salvar la badia hauran de passar per una sèrie de divertides i excitants aventures...

5. ELS PRIMERS ASSAJOS

Abans d'iniciar la preparació d'una obra de teatre és necessari introduir els alumnes en els coneixements bàsics d'aquest art per tal de treure el màxim profit de les seves capacitats expressives. Quan afrontam la representació d'un personatge cal que tinguem ben presents una sèrie de qüestions: l'expressió de la cara, la manera com camina, el moviment del cos, la personalitat, el caràcter... És del tot imprescindible passar per aquesta primera fase d'adaptació al mitjà d'expressió teatral per tal que, entre altres coses, l'alumne perdi la por i el sentit del ridícul. No cal dir que en els primers assajos quasi tots es mostraven avergonyits a l'hora de fer algunes activitats davant els seus companys, però ben aviat guanyaren confiança i seguretat sobre l'escenari.

Hem de dir que no treballarem l'obra pròpiament des del principi. Una de les coses que teníem molt clares era que el treball havia de ser divertit i engrescador. Cal tenir en compte que tant els alumnes com nosaltres mateixos ja feia un grapat d'hores que fèiem classe. És cert que calia exigir uns mínims, però a fi de començar d'una manera lúdica i engrescadora ens oblidarem per un moment de l'obra i els proposarem alguns jocs d'imitació a l'estil de «qui sap fer aquell o aquell altre animal?», o el no menys conegut joc de les pel·lícules, o d'altres com descobrir el rei, dir dites i embarbussaments, contar acudits...

En una segona fase els proposarem altres exercicis, ja clarament encaminats a la representació de l'obra i a la interpretació dels diferents animals que surten a escena. Ja fos en rotllana o tots plegats, de mica en mica els alumnes s'anaren familiaritzant amb els costums i moviments de personatges com el pop, la sípia, els taurons... El fet de treballar aquest aspecte en grup aportà moltes més idees que les que se'ls acudien individualment, la qual cosa va fer, sens dubte, que tothom pogués aprofundir més en el seu paper. A més, totes aquestes activitats complementàries ens varen ajudar molt a l'hora de conèixer quins eren els seus punts forts i febles en un ambient més distès.

Una vegada trencat el gel inicial varem explicar als alumnes l'argument de l'obra, sense llegir-la. Volíem, d'entrada, que es fessin una idea general sobre la història. Després, de manera aleatòria, repartírem els papers i començarem a llegir l'obra en grup. Així, a poc a poc, anàrem observant les aptituds i predileccions

d'uns i altres. Després d'haver fet els exercicis en rotllana, amb una primera lectura ja es va fer pràcticament ben palès qui interpretaria cada personatge.

Assajarem a raó d'un dia a la setmana. Organitzarem les sessions de manera que al principi només hi assistien els alumnes que tenien algun paper en l'acte que treballàvem en aquell moment. Va ser únicament quan vérem que tan sols quedaven un o dos mesos per a l'estrena que intensificarem els assajos, que ja fèiem amb tots els personatges de l'obra.

Un dels objectius que més ens va costar assolir va ser el de l'adequada articulació i projecció de la veu. Teníem clar que no es tractava de cridar, però sí que s'havia de sentir clarament tot allò que els personatges deien. Començarem així fent diversos exercicis de respiració i projecció. D'aquesta manera, de mica en mica, ells mateixos s'adonaren de la importància del ritme i la cadència de les frases, com també del fet d'interpretar. Com més anava més interioritzaven els personatges, fins a arribar a un punt que s'oblidaren del guió, i fins i tot improvisaren en algunes escenes. Hem de dir també que tot resultà més fàcil a mesura que els alumnes anaren memoritzant el text.

Pel que fa a la coreografia, especialment al ball, hem de dir honestament que foren els mateixos alumnes els que en molts moments ens varen ajudar a sortir del pas. Ens ajudà molt el fet que alguns havien anat a classes de ballet o encara hi anaven. En aquest sentit, insistim-hi, hem de reconèixer que la seva va ser una contribució d'una importància cabdal a l'hora d'organitzar una coreografia coherent.

Hi va haver dies de nervis davant la imminència de l'estrena, als quals no eren aliens els alumnes que treballaven al taller de l'escenari. Eren ells i no uns altres els que anaven rectificant els capgrossos que no s'ajustaven a la mida del cap de l'actor o l'actriu en qüestió o els que estudiaven si el decorat inicialment ideat era el més adequat per a les necessitats de l'obra.

6. LA REPRESENTACIÓ

Després de tota aquesta feina prèvia, consideràvem molt important que el teatre treballat en l'àmbit de l'escola tingués una projecció exterior. Pedagògicament, trobam molt positiu per a tothom el fet que d'una obra se'n pugui fer més d'una representació. No hem de perdre de vista que els alumnes que han

participat en un muntatge quasi sempre solen trobar excessiu l'esforç que han fet per muntar-lo per liquidar-ho tot després en a penes una hora.

És per aquest motiu que decidírem fer tres representacions de l'obra. Com hem dit abans, el nostre centre no disposa de sala d'actes, per la qual cosa era del tot imprescindible un escenari adequat a les nostres necessitats. Per això vérem el cel obert quan des de l'Ajuntament de Palma ens arribà la possibilitat d'inscriure'ns a la mostra de teatre juvenil que cada any es convoca i que tanta acceptació té entre les escoles. A més, com que l'aforament del Teatre Municipal de Palma, lloc escollit per a la mostra, és de 250

places (al nostre centre hi ha 450 alumnes, aproximadament), hi havia la possibilitat de fer tres representacions: la primera estaria destinada als pares i les altres dues, just l'endemà de l'estrena, als companys i mestres de l'escola.

S'ha de dir que també comptàrem amb el privilegi que l'Ajuntament ens deixà dos dies per poder anar a assajar in situ al teatre on s'havien de fer les representacions. D'aquesta manera, entre altres coses, els alumnes tingueren coneixement de les proporcions de l'escenari. Un cop al Teatre Municipal gaudírem de la inestimable ajuda del tècnic de so i llum del local, el qual, a més d'ensenyar-nos amablement el funcio-

nament dels llums i el so, ens va fer certs suggeriments per a la millora general de l'obra.

7. A MANERA DE RESUM

Com haureu pogut comprovar, tant l'estructura com el contingut de l'obra són bastant senzills. Conscients que la mar passa per moments de perill a causa de la contaminació i la sobreexplotació dels recursos marins, l'argument escollit cercava clarament una sensibilització basada en el coneixement del medi marí i els perills de caire ecològic que l'assetgen. Tractant-se d'un tema prou seriós volguérem apropar-lo a tots els públics, des dels més petits de l'escola fins als pares

i adults. Així mateix, pensàrem que seria més fàcil arribar-hi d'una manera divertida, en la qual el ball, les cançons i el teatre d'ombres, entre altres recursos escènics, jugaven un paper fonamental.

Voldríem acabar aquestes quatre impressions sobre la nostra experiència dient que ens agradaria molt pensar que tot això que hem fet pot ser d'utilitat per a qualcú. És amb aquest propòsit que les hem volgudes plasmar en aquest llibre ple de fantasia i il·lusió, amb l'esperança que en gaudiu tant o més del que ho hem fet nosaltres a l'hora de dur a terme el nostre muntatge.

Per accedir al projecte d'innovació educativa exposat en aquest article, pitgeu el següent enllaç:

<http://www.doredin.mec.es/documentos/01220101010692.pdf>

Nota: La revista Innov[IB] no es responsabilitza de les possibles errades gramaticals, ortogràfiques, tipogràfiques i de contingut del document que voleu descarregar

Per citar aquest article:

Brotons Capó, J. A.; & Sureda Parera, M. B. (2010). Peixets, peixets: Una experiència teatral i mediambiental a l'escola. *Innov[IB]. Recursos i Recerca Educativa de les Illes Balears*, 1. 290-295. Obtingut de <http://www.innovib.cat/numero-1/pdfs/19-pre-op.pdf>

ISSN: 2172-587X

